

Gospodarka solą kamienną w Polsce i na świecie w ostatnim dwudziestolecu

Michał Gientka*, Marcin Tyimiński*

W Polsce udokumentowano 19 złóż soli kamiennej, o łącznych zasobach geologicznych 80,2 mld t. Zasoby przemysłowe ustalono dla czterech złóż i wynoszą one 4,36 mld t (Przeniosło, 2005).

W 2003 r. łączne wydobycie soli kamiennej ze złóż udokumentowanych wyniosło 3180 tys. t. Łączna produkcja soli kamiennej z różnych źródeł (w przeliczeniu na sól suchą) wyniosła w 2004 r. — 4 248 tys. t. Największą produkcję soli kamiennej odnotowano w latach 1986–1987, gdy osiągnęła ona niemal 4,4 mln t rocznie. Głównym odbiorcą soli kamiennej i solanki jest obecnie przemysł chemiczny, odbierający 95% produkcji.

Polska, z produkcją soli kamiennej przekraczającą 3 mln t rocznie, należy do czołowych europejskich producentów tego surowca — 6 miejsce w 2003 r. Ponad 20% całej produkcji europejskiej (Word Mineral ...) dostarczają Niemcy. Produkcja surowca w Europie na początku lat 90. gwałtownie spadła z ponad 70 mln t rocznie do niecałych 50 mln t. W drugiej połowie lat 90. produkcja ustabilizowała się na poziomie 55–57 mln t rocznie.

Od wielu lat największym odbiorcą soli kamiennej eksportowanej z Polski są Czechy (w 2004 r. zakupiły u nas 446 tys. t surowca — w tym 327 tys. t soli kamiennej i 119 tys. t soli w związkach sodu). Drugim, głównym partnerem handlowym, są Niemcy, do których corocznie eksportuje się 150–200 tys. t soli kamiennej (łącznie z solą w związkach sodu). Wartość eksportu soli kamiennej z Polski (bez soli w związkach sodu) wyniosła w 2004 r. 91 mln PLN i największy w niej udział miały Czechy (47 mln PLN). Sól kamienna, której odbiorcą były Niemcy, kosztowała 28 mln PLN. Wartość eksportu związków sodu wyniosła w 2004 r. 559 mln PLN i największy w niej udział miały Czechy (124 mln PLN) i Niemcy (68 mln PLN). Znaczącą wartość osiągnęły związki sodu eksportowane do Szwecji (55 mln PLN) i Finlandii — 36 mln PLN (System PRICESMIN PIG).

Biorąc pod uwagę ogólne wielkości i wartości eksportu soli kamiennej (bez związków sodu), stwierdzić można, iż w 2004 r. średnia wartość tony wyeksportowanego surowca wyniosła 186,9 PLN. W przypadku związków sodu w 2004 r. było to 583,3 PLN/t. Surowiec sprzedawany krajom Europy Zachodniej osiąga ceny ponad dwukrotnie wyższe niż eksportowany za południową granicę Polski np. tona soli sprzedawana do Czech kosztowała ostatnio około 120–150 PLN/t, w przypadku zaś Niemiec, Belgii i Francji — w granicach 200–400 PLN/t. Wyjątkiem jest Słowacja, dla której ceny eksportu soli z Polski od 2001 r. utrzymują się na wysokim poziomie — powyżej 200 PLN/t. Ceny związków sodu w eksporcie z Polski podlegają jedynie nieznacznym wahaniom i utrzymują się w granicach 400–600 PLN/t (System PRICESMIN PIG).

Do 1991 r. Polska była wyłącznie eksporterem soli kamiennej. Od tego momentu na nasz rynek zaczęła wchodzić tańsza sól importowana, przede wszystkim z Białorusi i Ukrainy. Dominującą rolę wśród dostawców soli kamiennej (łącznie z solą w związkach sodu) do Polski odgrywają obecnie dwa kraje: Ukraina i Białoruś (łącznie 72% ogółu surowca sprowadzonego w 2004 r.). Import soli kamiennej (bez soli w związkach sodu) osiągnął w 2004 r. wartość 30,5 mln PLN, a import związków sodu 126 mln PLN. W

2004 r. średnia wartość tony sprowadzonej do Polski soli kamiennej (bez związków sodu) wyniosła 103,9 PLN, zaś związków sodu — 927,5 PLN/t. Wartość tony soli kamiennej sprowadzanej do Polski z Niemiec wynosiła ostatnio 160–280 PLN, ceny surowca sprowadzanego zza wschodniej granicy naszego kraju były ponad dwa razy niższe. Cena importowanych związków sodu waha się natomiast od ok. 300–500 PLN (z Hiszpanii) do prawie 2000 PLN (z Finlandii: System PRICESMIN PIG).

Największym światowym producentem soli kamiennej są Stany Zjednoczone, z produkcją w granicach 38–42 mln t rocznie. Drugim krajem, odgrywającym coraz większą rolę na światowym rynku, są Chiny, gdzie produkcja soli kamiennej w latach 1984–2003 zwiększyła się dwukrotnie i wyniosła w 2003 r. 34 mln t. Do znaczących światowych producentów zaliczyć także trzeba Indie, Niemcy, Kanadę, Australię i Meksyk, z produkcją 8–9 mln t rocznie (Word Mineral ...). W 2003 r. Stany Zjednoczone i Chiny miały łączny udział rzędu 34,2% w światowej produkcji soli kamiennej, udziały pozostałych krajów nie przekraczały 7%. Europejscy producenci soli kamiennej w skali światowej odgrywają zdecydowanie mniejszą rolę. Niemcy, które zdecydowanie dominują na rynku europejskim, zajmowały w 2003 r. czwartą pozycję na świecie. Spośród krajów europejskich w pierwszej dziesiątce światowych producentów oprócz Niemiec znalazły się jedynie Francja i Wielka Brytania (Mining Annual ..., 2004).

Największym światowym eksporterem soli kamiennej jest Australia. W 2002 r. tonaż surowca wyeksportowanego z tego kraju wyniósł 9,5 mln t. Drugie miejsce zajmuje Meksyk, z eksportem soli rzędu 6–7 mln t rocznie. Kolejne miejsca przypadają Kanadzie (3,7 mln t), Holandii (3,6 mln t), Niemcom (3,3 mln t) i Chile (2,8 mln t). Największy producent soli kamiennej — Stany Zjednoczone — ze względu na bardzo duże zapotrzebowanie, zajmują wśród eksporterów dalsze miejsce, są natomiast największym na świecie importerem soli (8,2 mln t w 2002 r.). Około 40% surowca zużywane jest w przemyśle chemicznym, a 37% przy odładzaniu dróg (Kostick, 2005). Drugie miejsce zajmuje Japonia z importem 7,4 mln t. zaś import do pozostałych, liczących się krajów (m.in. Belgii-Luksemburga, Korei Płd. czy Niemiec) nie przekracza 4 mln t rocznie (Mining Annual ..., 2004).

Obecnie przedmiotem obrotów międzynarodowych są dwa rodzaje soli kamiennej: (a) sól kamienna mielona, sprzedawana w partiach 15–20 tonowych, z ceną 20–25 GBP/tonę i (b) australijska sól kamienna z ewaporatów, w cenie 16–19 USD/t (cena FOB — sprzedający ponosi koszty dostawy na pokład statku).

Pomimo wzrastającego importu soli kamiennej, bilans handlowy (w ujęciu tonażowym) od kilku lat utrzymuje się na stałym, dodatnim poziomie rzędu 650 tys. t/rok.

Literatura

- KOSTICK D. S. 2005 — Salt [W:] Mineral Commodity Summaries, U.S. Geol. Surv., January 2005: 138–139; minerals.usgs.gov/minerals/pubs/commodity/salt/salt_mcs05.pdf
PRZENIOSŁO S. (red.) 1984–2005 — Bilans zasobów kopalni i wód podziemnych w Polsce. Państw. Inst. Geol.
Mining Annual Review, Mining Communications Ltd, 2004; wydanie na płycie CD.
World Mineral Statistics 1984–2003 — British Geol. Survey, Keyworth, Nottingham.
System Pricesmin PIG — baza danych PIG (dane za: Centrum Informatyki Handlu Zagr. oraz Centrum Analityczne Administracji Celnej).

*Państwowy Instytut Geologiczny, ul. Rakowiecka 4, 00-975 Warszawa; michal.gientka@pgi.gov.pl; marcin.tyimiński@pgi.gov.pl